

Zehirlenmelerde İlk Yardım

KONU BAŞLIKLARI

- Giriş
- Zehirlenmeler
- Sık Görülen Zehirlenmeler
  - Karbonmonoksit Zehirlenmesi
  - İnsektisitlerle Zehirlenmeler
  - Gıda Zehirlenmesi
  - Asit ve Alkalin Madde Zehirlenmesi
  - Alkol Zehirlenmesi
  - Hayvan Isırması ve Sokması ile Zehirlenme

GİRİŞ

Türkiye’de en sık görülen akut zehirlenme etkenleri sırasıyla, ilaçlar, tarım ilaçları ve böcek öldürücüler, ev içi kimyasallar, zehirli gazlar, diğer kimyasallar, bitki ve besinler ve zehirli hayvan ısırma ve sokmalarıdır.

Kişinin bilinç durumunda değişme, bilinen bir kalp hastalığı olmaksızın ani ritm bozukluğu, birdenbire gelişen ve hiçbir hastalığa uymayan ya da aynı anda birçok kişide görülen benzer belirti ve bulgular, öyküde zehire maruziyet, psikolojik bozukluk ya da intihar girişimi varsa zehirlenmeden kuşkulandırılmalıdır. Vakit kaybetmeden ilk yardım uygulamalarına başlanmalıdır. Zamanında ve doğru uygulanan ilk yardımın birçok kişinin yaşamını kurtardığı unutulmamalıdır.

ZEHİRLENMELER

Küçük miktarda vücuda alınıp ağız, solunum ve deri yoluyla emildiğinde veya enjekte edildiğinde organizmada bozukluklara neden olan maddelere **zehir** denir. Zehirli maddenin organizmada yapmış olduğu etkiler sonucu ortaya çıkan duruma da zehirlenme adı verilir. Zehirleyici madde vücuda alındıktan sonra vücutta zararlı fizyolojik ve psikolojik etkiler oluşturur.

Zehirli madde katı, sıvı ve gaz hâlinde bulunur. Değişik yapıda olan zehirler; kimyasal maddeler, bakteri toksinleri, hayvan, bitki ve böcek zehirleri olmak üzere beş ana grupta incelenir.

ZEHİRLENMELER

Zehirlenmeler toksik maddenin kaza veya intihar amacıyla alınmasına, sanayide çalışanların zehirli maddeye maruz kalmasına ve tedavi amacıyla kullanılan bazı ilaçların sürekli alınmasına bağlı olarak meydana gelir. Zehirlenme ani ve çok kısa sürede ortaya çıkmışsa akut, uzun süreli alım veya temas sonrasında ortaya çıkmışsa kronik zehirlenmeden bahsedilmektedir.

Kaza ile zehirlenmeler daha çok evde ve çocuklarda görülür ve akut bir tablo ile kendini gösterir. Sanayi zehirlenmeleri ve devamlı ilaç kullanılmasına bağlı zehirlenmeler daha çok kronik seyirlidir. Zehirlenmelerin %99' u akut olarak oluşmaktadır. Zehirlenme vakalarının %88' inin kaza sonucu olduğu saptanmıştır.

ZEHİRLENMELER

Zehrin Vücuda Giriş Yolları

Sindirim yolu

Günlük yaşamda çok sık karşılaşılan zehirlenme şeklidir. Zehirlenmelerin % 80' i sindirim yoluyla alınan toksik maddelere bağlıdır. Genellikle zehirli mantar ve bozulmuş gıdaların yenilmesi ve ilaçların intihar amacıyla alınması ile meydana gelir.

Solunum yolu

En tehlikeli zehirlenme şeklidir. Solunum yoluyla zehirlenmelere yol açan etmenler; zehirli gazlar, amonyak, klor, püskürtme deterjan ve böcek öldürücü spreylerdir. Genellikle karbonmonoksit (CO) gazı etkendir.

ZEHİRLENMELER

Deri yolu

Toksik maddelerin deriye dökülmesi, yılan, akrep ve böcek sokmaları, kas içi ve damar içi ilaç uygulamaları veya aşı-serum enjeksiyonlarıyla meydana gelmektedir. Tarım ilaçları veya çeşitli boyaların zehirlerinin deriden emilmesi ile olabileceği gibi doğada bulunan bazı bitkilerde reaksiyona neden olmaktadır.

ZEHİRLENMELER

Zehirlenmelerde Genel Belirtiler

Zehirler vücuda girdikten sonra kan akımı yoluyla hızla tüm vücuda yayılır. Zehirlenme belirti ve bulguları, zehrin tipine, miktarına, vücuda giriş yoluna ve kişisel duyarlıklara bağlı olarak çok çeşitli şekillerde ortaya çıkar. Zehirlenme olgularında en dikkati çeken temel belirtiler; bulantı, kusma, karın ağrısı, ishal, göz bebeklerinde küçülme veya büyüme, çarpıntı, tansiyon düşüklüğü, tükürük salgısında artma ve terlemedir. Solunum zorluğu veya kasılmalar ortaya çıkabilmektedir. Bazı kimyasal bileşikler cilt ve mukozaların enflamasyon ve yanıklarına neden olmaktadır. Kızarma, su toplaması ve şiddetli yanıklar ortaya çıkabilmektedir.

ZEHİRLENMELER

Zehirlenmelerde Genel İlk Yardım Uygulamaları

- Müdahale eden kişinin kendisi ve hasta/yaralı için riskli bir ortam varsa hemen güvenli ortam sağlanmalıdır.
- Zehirlenmelerin genel belirtileri olan bulantı, kusma, ishal ve bitkinlik durumu araştırılmalı ve hemen bir hastaneye ulaştırılmalıdır.
- Zehirlenmeye neden olan madde zehirlenen kişi ve yakınlarından ayrıntılı bir sorgulamayla tespit edilmeli, zehirli maddenin ne zaman, ne kadar miktarda ve hangi yolla alındığı belirlenmelidir.
- Kişinin yedikleri ve içtikleri dikkatle sorgulanmalı ve not edilmelidir.

ZEHİRLENMELER

Zehirlenmelerde Genel İlk Yardım Uygulamaları

- Zehir danışma merkezinden yönlendirici bilgi alınabilir.
- Zehir danışma hattı; 114,0800 314 79 00'dır. Bu telefona yapılacak olan danışmalar sonucunda özellikle hastaneye ulaşmada sıkıntı varsa zehirlenen kişinin durumunun ağırlaşması, bazen de gereksiz paniklerin ve işlemlerin yapılması önlenabilir.
- Zehrin varsa ambalajı, şişesi veya kutusu zehirlenen kişi ile hastaneye götürülmelidir.
- Zehirlenen kişinin bilinci açıksa, ağız yoluyla alınan zehrin yoğunluğunu azaltmak için su ve süt gibi sıvı içecekler verilir.

ZEHİRLENMELER

Zehirlenmelerde Genel İlk Yardım Uygulamaları

- Asit ve alkali dışındaki maddelerle zehirlenmelerde zehirlenen kişi kusturulmalıdır. Mekanik olarak farinksin parmakla uyarılması veya tuzlu ılık su içirilmesi ile kişilerin kusmaları sağlanmalıdır.
- Zehirlenen kişi kusarsa kusmuğu bir poşete konarak nedenin bilinmediği durumlarda analiz için saklanmalıdır.
- Zehirlenen kişinin bilinci kapalı ise koma ya da yan yatış pozisyonu verilmelidir. Başçene manevrası yapılarak, dil kontrol edilerek soluk yolu açılmalı ve solunumu sağlanmalıdır.

ZEHİRLENMELER

Zehirlenmelerde Genel İlk Yardım Uygulamaları

- Zehirlenen kişinin solunum ve nabızı kontrol edilmeli, eğer yoksa suni solunum ve kalp masajı uygulanmalıdır.
- Zehirlenen kişinin bilinç düzeyi değerlendirilmelidir. Bilinci açık değilse ya da bulanık ise sıvı içecekler verilmemelidir. Zehirlenen kişi yalnız bırakılmamalıdır.
- Zehirli gazların solunmasına bağlı ortaya çıkan zehirlenmelerde kişiyi bulunduğu kapalı ortamdan uzaklaştırıp açık havaya çıkarmak ve varsa oksijen vermek gerekir. Bu yapılamıyorsa camlar açılarak içeriye temiz hava girmesi sağlanmalıdır.
- Zehirlenen kişinin ambulansla hastaneye sevki sağlanmalıdır.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER - **Karbonmonoksit Zehirlenmesi**

Karbon monoksit (CO) kokusuz, renksiz, tatsız, rahatsız edici olmayan dolayısıyla bulunduğu ortamda beş duyu ile fark edilmesi olanaksız bir gazdır. İnsanlarda CO zehirlenmelerinin en sık oluş nedeni fabrika gazları, egzoz gazları, odun, kömür, gaz gibi yapısında karbon taşıyan bileşiklerin tam yanmaması sonucu açığa çıkan karbonmonoksittir. CO genellikle solunum yoluyla alınır ve kanda hemoglobin ile birleşerek karboksihemoglobin meydana getirir. CO hemoglobine oksijenden 200 kez daha fazla bağlanma gücüne sahiptir ve hemoglobinin oksijen taşımalarını engeller. CO kanın dokulara oksijen taşıma kapasitesini düşürerek solunum yetersizliğine neden olur.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER - **Karbonmonoksit Zehirlenmesi**

Belirtiler

Beyin ve kalp gibi yüksek oksijene gereksinim duyan organlar, CO zehirlenmesi nedeniyle kolayca etkilenir ve bozular. Kanda %20 oranında karboksihemoglobin bileşigi olduğu zaman baş ağrısı, baş dönmesi, kulak çınlaması, bulantı, kusma, siyanoz, bayılma hissi, tansiyon düşüklüğü, kaslarda aşırı gevşeme ve hareket edememe, bilinç kaybı ve koma görülmeye başlar.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER - **Karbonmonoksit Zehirlenmesi**

İlk Yardım

- Maruz kalan kişi hızlı bir şekilde ortam güvenliği sağlanıp alandan kısa sürede uzaklaştırılmalıdır. Uzaklaştırma işlemi sağlanıncaya kadar CO oksijenden hafif olduğu için etkilenen kişi maruziyet alanında yere yatırılmalıdır.
- Hemen suni solunum uygulanmalıdır. Ortamda zararlı dumanın inhalasyonu kolay olduğundan kurtarıcılarında kendilerini korumaları önemlidir.
- CO' ya maruz kalan kişi sıcak ve sakin tutulmalıdır.
- Kişinin fiziksel egzersizi, oksijen gereksinimini azaltmak için en az düzeyde tutulmalıdır.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER - **Asit ve Alkalen Zehirlenmesi**

Bu maddeler doğrudan kimyasal reaksiyonla dokuları tahrip eder. Sülfürik asit, nitrik asit, hipoklorik asit gibi mineral asitler ve soda, potasyum bileşikleri, amonyak ve hipoklorid (çamaşır suyu) gibi kostik alkaliler zehirlenmelere neden olur. Ağız yoluyla alınması durumunda ağız ve yutakta yanıklar oluştururlar.

Belirtiler

Ağız, farenks ve karında şiddetli yanma oluştururlar. Temas eden bölgedeki ağrının şiddeti kusma ile birlikte artar. Kanlı kusmalar sıktır. İshal, tansiyonda düşme, ağızda kahverengi, gri-yeşil lekeler ve yaygın ağrı oluşur. Daha sonra karaciğer ve böbrek bozuklukları ile zehirlenmenin belirtileri görülür.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER - **Asit ve Alkale Zehirlenmesi**

İlk Yardım - Asit ile zehirlenme;

- Kusturma ve mide yıkama korozif (aşındırıcı)madde geri çıkarken tekrar hasar oluşturacağı için yapılmamalıdır. Vakit kaybedilmeden bireye bol süt içirilir.
- Alkali sıvılarla nötralizasyon ısı açığa çıkmasına neden olur ve açığa çıkan ısı özofagus harabiyetini artırır.
- Mide yıkaması işlemi midenin delinmesi riski nedeniyle tercih edilmez. (Mide yıkanması işlemi karbonatlı solüsyonlarla yapılırsa gaz meydana gelir ve mide gerilir. Yaralanmış ve gerilmiş midenin delinmesi ve yırtılması daha kolaydır.)

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER - **Asit ve Alkale Zehirlenmesi**

İlk Yardım - Asit ile zehirlenme;

- Kusturma ve mide yıkama korozif madde (yakıcı madde) geri çıkarken tekrar hasar oluşturacağı için yapılmamalıdır.
- Asit sıvılarıyla nötralizasyon ısı açığa çıkmasına neden olur ve açığa çıkan ısı özofagus harabiyetini artırır.
- Mide mukozasının korunması için yumurta akı, süt yada zeytinyağı içirilir.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER - **İnsektisitlerle Zehirlenme**

Tarımsal üretimi arttırmada tarım ilaçlarının rastgele kullanılması çevreye saçılan endüstriyel atıklar gibi diğer zehirli maddeler toplum sağlığını giderek artan tehlikeli boyutlarda tehdit etmektedir.

Besin maddelerinin üretimi, tüketimi ve depolanmaları sırasında besin değerini bozan veya zarar veren haşereler, kemiriciler, mantarlar ve yabancı otlar gibi zararlılara karşı kullanılan fizyolojik, kimyasal ve biyolojik maddelere genel olarak **pesitidler** denir. Bu grup bileşikler içinde yer alan ve zararlı böceklerin gelişimini ve üremesini engellemek için kullanılan kimyasal bileşiklere ise **insektisit** adı verilmektedir.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER - **İnsektisitlerle Zehirlenme**

Pesitidler içinde ölüm olayları en çok insektisidlerle meydana gelmektedir ve en kuvvetli insektisit DDT'dir. Tarım sektöründe yüksek verim elde etmek için sık kullanılan insektisidlerden birisi de organik fosfor bileşikleridir ve tüm dünyada yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle organik fosfor ile zehirlenmelere sık rastlanmaktadır.

DDT (Diklorodifeniltrikloretan) zehirlenmesi

DDT, çok toksik olması nedeniyle yasaklanmıştır. Solunum, sindirim ve deri yoluyla organizmaya girer. Sinir uçları ile santral sinir sistemine ulaşarak solunum felci yapar.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER - **İnsektisitlerle Zehirlenme**

DDT (Diklorodifeniltrikloretan) zehirlenmesi

Belirtiler: Baş ağrısı, bulantı, kusma, ishal, nabzın artması ve tansiyonda düşmedir.

İlk yardım

- Kişinin DDT ile teması kesilir.
- Solunumun devamlılığı sağlanır.
- Kusturma işlemi yapılır. Kişi sıcak tutulur ve şoka karşı hazırlıklı olunur.
- Kişinin en kısa zamanda hastaneye sevki sağlanır.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER - **İnsektisitlerle Zehirlenme**

Organik Fosfor Zehirlenmesi

Organik fosfor bileşikleri tüm dünyada yaygın olarak tarımda, evlerde, bahçelerde, veterinerlikte ve ayrıca kimyasal silah yapımında kullanılmaktadır. Zehirlenmeler tarım işçilerinde ve çocuklarda yaygındır. Kolay elde edilebildikleri için intihar amaçlı olarak sık başvurulan bileşiklerdir. Bu bileşikler deri, mukozalar, gastrointestinal sistem, göz ve solunum sisteminden hızla emilebilir. Solunum yolu ile zehirlenmelerde belirtiler hızlı başlar. Deri yolu ile olan zehirlenmelerde emilim yavaştır, ancak maruz kalan bireyler hastaneye daha geç geldikleri için belirtiler daha ciddi olabilir. Ağız yolu ile ya yanlışlıkla çocuk ve yaşlılar tarafından ya da intihar amacıyla alınır.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER - **İnsektisitlerle Zehirlenme**

Organik Fosfor Zehirlenmesi

Belirtiler

Gözde uyum bozukluğu, bulanık görme, göz bebeklerinde daralma, nefes almada güçlük, göğüste sıkışma hissi, bronşlarda salgı artması, öksürük, iştahsızlık, ishal, bulantı, kusma, midede yanma, tansiyonda düşme, baş dönmesi, baş ağrısı, kulak çınlaması, uykusuzluk, konuşma güçlüğü, reflekslerin bozulması, solunum kaslarının felci ve kalp durması görülebilir.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER - **İnsektisitlerle Zehirlenme**

Organik Fosfor Zehirlenmesi

İlk yardım

- Kişi sakin bir yere alınır. Giysiler gevşetilir ve eğer zehirli madde giysilere bulaşmış ise çıkarılır.
- Solunum değerlendirilir ve gerekirse suni solunum yapılır.
- Eğer zehirli madde deriye bulaşmış ise sabunlu su ile yıkanır. Yumuşatıcı olarak fosfor emilimini hızlandırdığı için süt verilmez. Kişinin en yakın hastaneye sevki sağlanır.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER - **Alkol Zehirlenmeleri**

Alkollü maddelerin kullanılan iki formu etil alkol ve metil alkoldür. Alkollü içkiler genellikle zehir olarak ifade edilmemesine rağmen fazla dozda alındığında çeşitli toksik belirtilere neden olabilmektedir.

Metil Alkol Zehirlenmesi

Metil alkol odun ve tahta ürünlerinden damıtma yoluyla elde edilen endüstride yaygın olarak kullanılan eriyik bir maddedir. Antifriz, cila, boya ve boya çıkarıcılar, araba camı temizleyicileri ve birçok sıvı yakıt ürünleri metil alkol içerir. Metanol içecek olarak kullanılan etanolden daha farklı kokusu olan, renksiz sıvı bir maddedir. Zehirlenme kazara veya istemli olarak solunum, ciltten emilim veya ağız yoluyla olabilmektedir.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER - **Alkol Zehirlenmeleri**

Metil Alkol Zehirlenmesi

Belirtiler

Başlangıçta yüzde kızarma, baş dönmesi, yorgunluk, bulantı ve görme bozukluğudur. Ani görme kayıpları oluşabilmektedir. Belli bir süre sonra nörolojik bozukluklar ortaya çıkar ve komaya kadar gidebilir. Beyin fonksiyonlarını etkiler, beyindeki hücrelerin ölüme neden olur, kalıcı körlük, karaciğer yetmezliği ve ölüme neden olabilir.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER - **Alkol Zehirlenmeleri**

Metil Alkol Zehirlenmesi

İlk yardım

- Belirtilerden bir ya da bir kaçı olduğunda erken dönemde ambulans aranmalıdır. Erken tedaviye başlanması yaşam kurtarıcı olmaktadır. Acil yardım gelene kadar kişinin açık havaya çıkarılması gerekir. Özellikle solunum yoluyla metil alkol alan kişiler için bu çok önemlidir.
- Bilinci bulanık ve kapalı olan kişilerin giysileri çıkarılır, cilde temas söz konusu ise sabun ve su ile en az 15 dakika süreyle yıkanır. Gözle temas varsa en az 15 dakika süreyle göz yıkanır.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER - **Alkol Zehirlenmeleri**

Etil Alkol Zehirlenmesi

Toplumda içki olarak kullanılan etil alkol, glikoz ve fruktoz gibi karbonhidratların bira mayası ile yaptıkları reaksiyon sonucu oluşur. Alkollü içkilerde çeşitli oranlarda bulunur. Genellikle sindirim yoluyla alınan etil alkolle akut zehirlenmelere çok sık rastlanılır.

Belirtiler

Hafif, orta ve ağır olmak üzere farklı derecelerde görülür. Genel olarak alkol alan kişinin yüzü kırmızı, nabız yavaş ve dolgun, solunum düzgün ancak oldukça derindir. Konuşmada ve yürümede güçlük oluşur. Ağız alkol kokar. Bunun yanında psikolojik bozukluklarda görülür.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER - **Alkol Zehirlenmeleri**

Etil Alkol Zehirlenmesi

İlk yardım

- Kişi kusturulur. Santral siniri sistemini uyarmak için koyu çay ya da kahve içirilir.
- Midedeki tahrişi azaltmak için yoğurt veya süt verilir.
- Kişinin üzeri örtülerek sıcak tutulur.
- Kişi kusarsa, kusmuğun soluk yollunu tıkamaması için yan yatırılır.
- Ağır durumlarda en kısa sürede en yakın hastaneye sevki sağlanmalıdır.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER – Gıda Zehirlenmeleri

Gıda maddelerinin üretim, nakil ve tüketimleri esnasında patojen ajanlarla kontamine olması sonucu gıda zehirlenmeleri meydana gelmektedir. İki tipi vardır:

- Bakterinin kendisinin oluşturduğu gıda zehirlenmeleri; Örneğin, Salmonella
- Bakterinin toksininin oluşturduğu gıda zehirlenmeleri; Örneğin, Stafilokok zehirlenmesi.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER – Gıda Zehirlenmeleri

Salmonella Zehirlenmesi

Tifo gibi bulaşıcı bağırsak hastalığı yapan bakteriler aynı zamanda besin zehirlenmelerine de neden olur. Bakterilerle bulaşmış etler, süt ve süt ürünleri, çiğ yiyecekler başlıca taşıma araçlarıdır.

Belirtiler

Bakteri ile bulaşmış gıda maddesi yendikten 6-7 saat sonra şiddetli karın ağrısı, kusma, ishal ve daha sonra ateşin yükselmesi ve nabız hızında artma görülür.

İlk yardım: Zehirlenen kişi en yakın sağlık kuruluşuna sevk edilir.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER – Gıda Zehirlenmeleri

Stafilokok Zehirlenmesi

Stafilokoklar gıda maddesine genellikle gıda üretiminde çalışanlar tarafından bulaştırılır. Apseler, yara balgam, burun ve boğaz salgıları, toz ve toprakta bulunur. Başta hayvansal gıdalar olmak üzere değişik gıdalar stafilokok gıda zehirlenmelerine neden olmaktadır. Hayvan kökenli az pişirilmiş gıdalardan sığır, hindi ve tavuk eti, özellikle süt tozu ve peynir olmak üzere süt ürünleri, etli patates salatası ve diğer et salataları, balık ve yumurta, kremalı pasta ürünleri ayrıca süt, şeker ve yumurtadan yapılan dondurulmuş soslar bunların başında gelmektedir. Stafilokoklar birçok ülkede yaygın gıda zehirlenmesi olgularına neden olan ikinci veya üçüncü patojen olarak dikkati çekmektedir.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER – Gıda Zehirlenmeleri

Stafilokok Zehirlenmesi

Belirtiler

Stafilokok gıda zehirlenmesinde belirtiler 30 dakika ile 8 saatlik bir zaman arasında ortaya çıkmasına rağmen genellikle 2 ile 4 saat içinde görülür. Zehirlenme mide bulantısı, kusma, şiddetli kramplar, karın ağrısı ve ishal ile karakterizedir. Baş ağrısı, baş dönmesi, genel halsizlik, nabızda zayıflık, yüzeysel solunum ve şok görülebilir.

İlk yardım : Zehirlenen kişi en yakın sağlık kuruluşuna sevk edilir.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER –Mantar Zehirlenmesi

Mantarlar orman altları ve çayırlarda yetişirler ve bazıları zehirlenmeye neden olur. Mantarların 100 kadar zehirli türü vardır; ancak, öldürücü zehirlenmeye neden olanların sayısı 10'u geçmez. Mantar türleri etki bakımından çeşitlidir. Sinir ve sindirim sistemine etki yapanları vardır. Sonuç olarak karaciğer ve böbrek yetmezliğine bağlı ölüm gerçekleşir. Ülkemizde mantar zehirlenmelerinin çoğu doğadan toplanan yabani mantarların bilinçsizce tüketilmesi sonucu gelişmektedir.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER – Mantar Zehirlenmeleri

Belirtileri

Erken belirti gösteren mantar zehirlenmesi;

Belirtiler 2-3 saat içinde ortaya çıkar. Bulantı, kusma, karın ağrısı, ishal, dolaşım sistemi yetmezliği ve depresyon görülür. Mantarın türüne göre tansiyonda düşme, aşırı terleme, kasılma, halusinasyon ve koma görülebilir. Ölüm oranı çok düşüktür.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER – Mantar Zehirlenmeleri

Belirtileri

Geç belirti gösteren mantar zehirlenmesi;

Belirtiler 6-24 saat sonra veya daha geç ortaya çıkar(3-5 gün). Yendikten 6-8 saat sonra kusma ve ishal görülür. İshal giderek ağırlaşır su ve tuz kaybına yol açar. Su ve tuz kaybı karaciğer ve böbrek yetmezliğine neden olur. Tedavisi güçtür.

İlk yardım : Mantar toksininin yoğunluğunu azaltmak için kişi ilk fırsatta bol su içirilerek kusturulur. En yakın zamanda tıbbi tedaviye başlanması gerekir. Bu nedenle zehirlenen kişi en yakın sağlık kuruluşuna sevk edilir.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER – Mantar Zehirlenmeleri

Belirtileri

Geç belirti gösteren mantar zehirlenmesi;

Belirtiler 6-24 saat sonra veya daha geç ortaya çıkar(3-5 gün). Yendikten 6-8 saat sonra kusma ve ishal görülür. İshal giderek ağırlaşır su ve tuz kaybına yol açar. Su ve tuz kaybı karaciğer ve böbrek yetmezliğine neden olur. Tedavisi güçtür.

İlk yardım : Mantar toksininin yoğunluğunu azaltmak için kişi ilk fırsatta bol su içirilerek kusturulur. En yakın zamanda tıbbi tedaviye başlanması gerekir. Bu nedenle zehirlenen kişi en yakın sağlık kuruluşuna sevk edilir.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER – Hayvan ısırması ve Sokmaları ile Zehirlenme

Isırma ve sokma sonucu hem ısıran ve sokaan hayvanın sivri dişleriyle veya iğneleriyle insan vücudunda yara açılmasıyla ve dolayısıyla mikrobik bulaşma olur hem de hayvandan boşaltılan zehir ile zehirlenme ve ölüme kadar varan sonuçlar ortaya çıkar.

Yılan sokmaları

Dünyada 3000 den daha fazla çeşit yılan vardır ve 375' i zehirlidir. Ülkemizde ise bulunan 40 tür yılandan sadece 10 türü zehirli ve iki türü yarı zehirlidir. Yılan sokması sonucu gelişen ölümlerin %4' ü ilk bir saat, %17' si ilk 6 saat ve %64' ü ise 6-48 saat içinde olmaktadır.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER – Hayvan ısırması ve Sokmaları ile Zehirlenme

Yılan sokmaları

Belirtiler

Lokal belirtiler: ısırılan yerde 1-36 saat içinde oluşan ödem, ağrı, kanama, organda fonksiyon bozukluğu ve ısırıldıktan 16-36 saat sonra doku ölümü gelişebilir.

Genel olarak bulantı, kusma, terleme, bayılma, aşırı tükürük salgısı, konuşma güçlüğü, görme bozukluğu, kas seyirmeleri, burun kanması, idrar, dışkı veya tükürükte kan, göz kapağında düşme görülür. Kanama, böbrek yetmezliği ve şok yaşamı tehdit eden ciddi reaksiyonlardır.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER – Hayvan Isırması ve Sokmaları ile Zehirlenme

Yılan sokmaları

İlk yardım

- Yılanın soktuğu kol/bacak hareketsiz hâle getirilir. Yılanın soktuğu yerin 5-10 cm yukarisından turnike uygulanmalıdır.
- Eğer turnike 30 dk içinde uygulanabilirse zehrin dolaşıma geçmesi önemli ölçüde engellenebilir. Varsa koldaki takılar hemen çıkarılmalıdır.
- Kişinin hemen bir hastaneye götürülmesi ve acil tedavinin başlatılması gerekmektedir.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER – Hayvan ısırması ve Sokmaları ile Zehirlenme

Akrep sokması

Her akrep sokması zehirlenme yapmasa da her olguya zehirlenme yaptığı varsayılarak yaklaşılmalıdır. Zehir akrep kuyruğunun son halkasında bulunan bezlerden salgılanır ve uçta bulunan çok sivri iğnenin sokulması ile zerk edilir. Çocuklarda, baş ve boyun ısırılması ya da birden fazla ısırılma durumunda daha ağır seyreder. Akrep sokması sonucu etkilenen sisteme göre hafif ağrı ve kızarıklıktan ölüme kadar uzanan çok geniş klinik görünüm olabilir. Ölüm genellikle solunum ve dolaşım yetmezliğine bağlıdır.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER – Hayvan Isırması ve Sokmaları ile Zehirlenme

Akrep sokması

Belirtiler : Vücuda giren zehirin miktarı, akrebin türü ve kişinin kilosu gibi faktörler zehirlenme tablosunun şiddetini etkiler. Akrep zehirlenmesinde sokma yerinde lokal şişme, şiddetli ağrı, göz yaşarması, aksırık, tükürük salgısında artma ve ishal bulunur. Hipertansiyon, solunum yetmezliği ve kasılma gibi genel belirtiler görülür.

İlk yardım : Akrep sokmasının olduğu bölge hareket ettirilmez ve suyla yıkanır. Kan dolaşımını engellemeyecek şekilde bandaj uygulanır. Yara üzerine hiçbir girişim yapılmaz. Kişinin en yakın sağlık kuruluşuna sevki sağlanmalıdır.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER – Hayvan Isırması ve Sokmaları ile Zehirlenme

Kene Isırması

Keneler yaşamlarını devam ettirmek ve çoğalabilmek için mutlak olarak kan emmek zorunda olan canlılardır. Yaşam süreçleri için kan kaynağı olabilecek, memeliler, kuşlar ve sürüngenler gibi pek çok canlıyı konak, yani kan, besin kaynağı olarak kullanabilirler. Bazı kene cinsleri hem insanlardan, hem evcil hayvanlardan hem de küçük ve büyük baş hayvanlardan kan emebilir. Bu tür keneler hastalıkların bulaşması ve yayılması açısından önem taşırlar. Keneler, küçük omurgalılardan kan emerken virüsleri alır, gelişme evrelerinde muhafaza ederler ve insan veya hayvanlardan kan emerken virüsleri de bulaştırırlar.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER – Hayvan ısırması ve Sokmaları ile Zehirlenme

Kene ısırması

Kene ısırıkları sıklıkla ağrısız olduğu için, genellikle ısırılan kişiler keneyi ancak ısırılmadan sonra, hatta kene kan emerek şiştikten sonra fark ederler.

Kenenin fark edildikten sonra en kısa sürede konaktan uzaklaştırılması önemlidir. Kenenin insan vücudunda kaldığı sürenin uzaması ile hastalık geçiş riski artmaktadır. Özellikle bu süre 24 saat ve üzerinde ise risk daha da artmaktadır. Bu nedenle kenenin derhal ve parçalamadan çıkarılması gereklidir.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER – Hayvan Isırması ve Sokmaları ile Zehirlenme

Kene Isırması - İlk yardım

- Keneye asla çıplak elle dokunulmamalı, çıkartılırken hem salgıları ile temas hem de tekrar çıkartmaya çalışan kişiyi ısırabilme riski yüzünden önlem alınmalı ve eldiven giyilmelidir.
- Kene mümkün olduğu kadar baş kısmından tutularak direkt olarak çok sıkmadan yukarı doğru çekilerek çıkartılmalıdır.
- Özellikle kenenin baş ve ağız kısmının tam olarak çıkartılmasına özen gösterilmelidir. Kenenin gövdesi sıkılmamalı, ezilmemeli, patlatılmamalıdır.

ZEHİRLENMELER

EN SIK GÖRÜLEN ZEHİRLENMELER – Hayvan Isırması ve Sokmaları ile Zehirlenme

Kene Isırması - İlk yardım

- Gaz yağı, alkol, mazot, aseton, oje, tırnak cilası gibi maddeler uygulanmamalıdır.
- Sıcak uygulanmamalı, kibrit, çakmak ile yakılmaya çalışılmamalıdır.
- Keneyi çıkarmak için kıvrırma veya katlama şeklinde hareketler yapılmamalıdır.
- Mümkünse kene olası incelemeler için cam bir tüp veya küçük kavanoz içerisinde saklanmalıdır.